

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Nom	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Crèdits	1,8 de presencials (45 hores) 4,2 de no presencials (105 hores) 6 de totals (150 hores).
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE (Campus Extens Illes)
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Antònia Morey Tous antonia.morey@uib.es	12:30	13:30	Dijous	04/09/2017	01/02/2018	DB-223

Contextualització

Es tracta d'una assignatura de caire obligatori que s'insereix dins el mòdul del Grau d'Administració i Direcció d'Empreses titulat Entorn i anàlisi econòmic. L'objectiu d'aquesta assignatura és presentar als estudiants de GADE (el quals no disposen al llarg de la carrera de cap altra assignatura d'història econòmica) els **antecedents històrics de l'empresa actual** i els principals trets evolutius de **la figura de l'empresari i el seu paper en el desenvolupament econòmic**. La finalitat última és mostrar que el concepte actual d'empresa ve determinat, entre molts d'altres factors, pel devenir de la història en general (política, institucional, social, etc.) i de la història econòmica en particular. Per això, el programa s'aborda seguint les grans etapes del desenvolupament econòmic capitalista i es dedica una especial atenció al període conegut com el del sorgiment de l'empresa moderna (1860/70). És a dir, al de la consolidació del sistema capitalista. Tot i això, en una part introductòria també es fa especial incidència en les principals fites històriques que possibilitaren aquesta evolució: la crisi del sistema feudal i el sorgiment dels estats-nació durant el Renaixement, la primera revolució industrial i la difusió del ferrocarril etc. En qualsevol cas, el gruix del programa es dedica al període que va des de 1860/70 fins a l'actualitat. S'estructura en distints apartats i subapartats que mostren els avanços en empreses de distints sectors (agricultura, comerç i finances, indústria, transport, etc) i, alhora, la influència de factors diversos, i en particular de l'Estat, en les variants nacionals i regionals de l'empresa actual.

Atès, per una banda, que l'objectiu principal de la història econòmica empresarial és, fonamentalment, comprendre l'empresa actual a través del coneixement de les transformacions que l'han fet possible i, per altre costat, que la correcta comprensió del passat requereix interrelacionar l'economia pròpiament dita amb la història, el pensament econòmic, la història de les mentalitats, etc. I, per suposat, que és necessari un diàleg constant entre el passat i el present, recomanem als estudiants interessats a aprofundir en el coneixement del funcionament de l'empresa, a decantar-se a l'hora d'eleger assignatures optatives a escollir-ne algunes de les que es troben dins l'itinerari de Gerència i Direcció. Al nostre entendre, hi ha dues assignatures que poden resultar de gran utilitat per complementar les destresses pròpies de la Història Econòmica de l'Empresa. En particular, les assignatures titulades Empresa Familiar i Internacionalització de l'Empresa.

A tall de síntesi, els resultats de l'aprenentatge que s'esperen aconseguir es poden resumir en tres:

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

- Dotar els estudiants dels coneixements bàsics perquè puguin utilitzar dins el context pertinent conceptes i estratègies empresarials que en conjuntures passades sovint ja es posaren en pràctica davant situacions, potser molt semblants, a les que en un futur immediat possiblement ells s'enfrontaran.
- Utilitzar els continguts de l'assignatura per fomentar el debat entre els alumnes i fer-los veure la importància de saber argumentar una estratègia o una postura concreta.
- Posibilitar l'anàlisi dels diferents tipus d'empreses i dels models empresarials des del punt de vista de la llarga durada i sense deixar de banda les variants nacionals i regionals.

Requisits

Essencials

Coneixement bàsic dels grans esdeveniments de la història en les seves vertents socials, polítiques i econòmiques

Recomanables

Bona predisposició per entendre la situació empresarial actual i valorar-la des d'una perspectiva històrica. Vol dir això que es considera molt convenient la lectura de les notícies coetànies relacionades amb el món empresarial i la seva interpretació crítica, alhora que l'aplicació dels conceptes apresos en el decurs de l'assignatura.

Competències

L'assignatura d'Història Econòmica de l'Empresa té el propòsit de contribuir a l'adquisició de les competències que s'indiquen a continuació, les quals formen part del conjunt de competències establertes en el Pla d'Estudis del Grau d'Administració d'Empreses. Tot i això, el seu objectiu últim és dotar els estudiants dels coneixements bàsics per poder utilitzar en el context adequat conceptes i estratègies empresarials que en conjuntures passades es posaren en pràctica en situacions, en ocasions semblants, a les que un futur immediat possiblement els estudiants s'enfrontaran.

Específiques

- * Analitzar una empresa en el seu entorn servint-se de diversos instruments tècnics (CE2).
- * Defensar les solucions proposades de manera articulada a partir dels coneixements teòrics i tècnics adquirits (CE2.4).

Genèriques

- * Capacitat per adaptar-se a noves situacions (CG2).
- * Tenir la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants per tal de reflexionar sobre temes de caire social, científic i ètic (CG5/CB3).
- * Capacitat per expressar-se oralment en públic (CG6).
- * Capacitat per a comunicar-se en anglès (CG3).

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

L'assignatura s'aborda amb l'objectiu ambiciós d'oferir una panoràmica històrica de l'empresa des de finals des del període de formació del capitalisme (XIV-XV) fins a l'actualitat. Una finalitat, d'entrada, gairebé impossible, si no es fa de forma sintètica, amb un programa quadrimestral. D'aquí, la necessitat de presentar els trets essencials de cada període de forma molt general i l'interès d'arribar fins el moment actual. Fonamentalment, perquè del que es tracta és que al final del quadrimestre els estudiants entenguin que el concepte actual d'empresa ve determinat pel devenir de la història en general (política, institucional, social, etc.) i de la història econòmica en particular.

El continguts temàtics del programa es presenten dividits en set blocs temàtics:

- Presentació; sobre l'interès i la utilitat de conèixer el passat empresarial.
- L'empresa durant el període de formació del capitalisme (segles XVI-XVIII); es contemplen les principals estratègies posades en pràctica pels 'empresaris' de l'època per tal de reduir els riscos i les incerteses ('generalisme').
- L'empresa durant la primera fase de la revolució industrial (ca. 1750-1860/70); es reflexiona sobre les principals aportacions de la Revolució Industrial en el món dels negocis en general i se subratlla la possibilitat d'avançar cap a una progressiva especialització empresarial.
- La integració del mercat internacional i el naixement de l'empresa moderna (ca. 1860/70-1940); s'aborda el tema de la denominada "segona revolució industrial" i el del sorgiment de la producció i distribució en massa com a model predominant. Tot això sense deixar de banda la viabilitat que continuen tenint les empreses familiars en determinats sectors (sovint agrupades en districtes industrials) i els sistemes de producció flexible.
- L'apogeu del capitalisme gerencial i la gran empresa durant el període conegut com a 'edat daurada del sistema capitalista' (1945/50-1973); s'expliquen els mecanismes que possibiliten difondre els mètodes gerencials des dels Estats Units cap a Europa, Japó i Amèrica Llatina i, alhora, les principals modificacions introduïdes per aquests països als sistemes de gestió nord-americans.
- Les conseqüències de la crisi del 73 i de les successives crisis del petroli sobre el món empresarial (la 'segona ruptura industrial') són objecte d'una atenció especial; es fa especial esment de la "incertesa" que generen i s'insisteix en la importància que des d'aleshores fins a l'actualitat (arran sobretot del fenomen conegut com a globalització) tindrà la flexibilització, la deslocalització, la major inversió en marketing, etc.
- En el darrer apartat es pretén motivar directament l'alumnat perquè reflexioni sobre el que succeeix a l'actualitat en el món empresarial i ho interpreti fent servir els coneixements històrics adquirits en el decurs de l'assignatura. Molt especialment caldrà analitzar els grans trets de les estratègies empresarials en un context de crisi.

Continguts temàtics

0. PRESENTACIÓ

- 0.1. Sobre l'interès i la utilitat de una Història Econòmica de l'Empresa
- 0.2. La naturalesa econòmica de l'empresa i les funcions de l'empresari

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

1. L'EMPRESA DURANT EL PERÍODE DE FORMACIÓ DEL CAPITALISME (XV/XVI-XVIII)

- 1.1. L'empresa agrària
- 1.2. La indústria abans de la fàbrica
- 1.3. L'empresa en el comerç i les finances

2. L'EMPRESA DURANT LA PRIMERA FASE DE LA "REVOLUCIÓ INDUSTRIAL" (1750/60-1860/70)

- 2.1. L'emergència del sistema fabril: mercat, tecnologia, estructures socials i organització del treball
- 2.2. La formació de la classe obrera i les relacions entre treballadors i empresaris
- 2.3. Sobre els orígens dels empresaris i la formació dels primers gerents, empleats i comptables
- 2.4. La progressiva especialització empresarial i els canvis en la direcció de les empreses industrials, comercials i de transports
- 2.5. El debat sobre el finançament empresarial: de les cases de banca a les societats anònimes

3. LA INTEGRACIÓ DEL MERCAT INTERNACIONAL I EL NAIXEMENT DE L'EMPRESA MODERNA (1860/70-1940/50)

- 3.1. La difusió del procés industrialitzador i els canvis en els mercats i la tecnologia durant la Segona Revolució Industrial
 - 3.1.1. Sobre el concepte "Segona Revolució Industrial" i "Empresa Moderna", "Gran Empresa" o "Empresa Gerencial"
 - 3.1.2. L'aparició de l'empresa moderna en el transport ferroviari
 - 3.1.3. Una nova forma de produir: producció en massa, cadena de muntatge i peces intercanviables
 - 3.1.4. Alternatives a la producció en massa: especialització flexible, districtes industrials i PIME(s)
 - 3.1.5. Distribució en massa: grans magatzems, venda per correu, cadenes de tendes, majoristes, etc.
 - 3.1.6. Noves tècniques de marketing i investigació de mercats: la importància creixent de la publicitat

3.2. La consolidació de la gran empresa als Estats Units i altres estils nacionals d'empresa

- 3.2.1. L'empresa i la intervenció de l'Estat
- 3.2.2. Sistemes de concentració empresarial i variants nacionals: trusts nord-americans, cartels i konzerne alemanys, holdings britànics, zaibatsu japonesos, etc.
- 3.2.3. El debat sobre la persistència de l'empresa familiar

4. L'APOGEU DE LA GRAN EMPRESA DURANT "L'EDAT DAURADA" DEL SISTEMA CAPITALISTA (1950-1973)

- 4.1. La ruptura keynesiana de la segona postguerra i les seves implicacions sobre la producció en massa
- 4.2. La difusió, emulació i "millora" dels sistemes de gestió empresarial nord-americans
- 4.3. L'expansió de les empreses multinacionals
- 4.4. Les diferents cares de la intervenció de l'Estat: nacionalització i empresa pública
- 4.5. Els canvis en l'organització del treball i les relacions laborals

5. LA "SEGONA RUPTURA INDUSTRIAL" I LA COMPETITIVITAT GLOBAL DE LES EMPRESES (1973-2001)

- 5.1. Crisi de la producció en sèrie i noves formes d'organització del treball
- 5.2. Varietats en les formes d'organització empresarial: sectors tradicionals i sectors emergents
- 5.3. L'augment del tamany i del poder de les empreses multinacionals en els PVD

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

5.4. Desregularització, privatització i deslocalització en els PD

5.5. Crítiques en torn a la "mundialització" empresarial

6. LES REPERCUSSIONS DE LA CRISI ACTUAL SOBRE EL MÓN EMPRESARIAL

6.1. El debat sobre l'origen de la crisi

Crisi financera conjuntural o crisi sistèmica de llarga durada? Arguments contemporanis sobre el tema

6.2. Reestructuracions empresarials en temps de crisi

Mecanismes de resposta empresarial: èxits i fracassos en el curt termini

Metodologia docent

En aquest apartat es descriuen les activitats de treball presencial i no presencial o autònom previstes amb l'objectiu de poder avaluar les competències establertes. Interessa advertir, alhora, que l'assignatura forma part del projecte Campus Extens i que mitjançant la plataforma de teleeducació Moodle els estudiants es podran comunicar en línia amb el professor. Així mateix, disposaran d'un calendari amb notícies d'interès i de propostes de pràctiques de treballs autònoms que es discutiran en el decurs de les classes pràctiques.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Classes magistrals	Grup gran (G)	Explicació dels punts principals de l'assignatura, així com de les fonts documentals i bibliogràfiques amb l'objectiu que els alumnes puguin aprofundir en els continguts i contrastar diferents punts de vista sobre un mateix tema.	26
Classes pràctiques	Seminaris i tallers	Grup mitjà (M)	Projecció de material audiovisual relacionat amb els diferents punts del programa amb l'objectiu que els estudiants puguin veure exemples pràctics relacionats amb la teoria explicada a les classes magistrals.	5
Classes pràctiques	Seminaris i tallers	Grup mitjà 2 (X)	Exposicions breus de temes prèviament proposats pel professor i sobre els quals els estudiants primer s'hauran de documentar i, en el decurs del debat, defensar els seus respectius punts de vista d'acord amb les fonts consultades. Es fomentarà la realització en grup d'aquesta activitat.	5
Tutories ECTS	Tutories de tipus presencial o per correu electrònic	Grup petit (P)	Destinades a resoldre dubtes de tipus individual relacionats amb els continguts teòrics de l'assignatura o amb l'elaboració dels diferents guions que els estudiants hauran d'anar realitzant sobre temes prèviament proposats.	1
Avaluació	Debats prèviament preparats	Grup mitjà (M)	L'objectiu és que els alumnes es coordinin en equip i adquireixin habilitats comunicatives per expressar-se en públic.	4
Avaluació	Prova final	Grup gran (G)	Avaluar tots els coneixements adquirits en el decurs de l'assignatura.	2

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Avaluació	Treballs i comentaris	Grup gran (G)	Resposta de qüestionaris prèviament elaborats pel professor sobre els audiovisuals i altre material gràfic o textual treballat a classe.	2

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Estudi	Estudi per part dels alumnes dels continguts teòrics de l'assignatura.	52
Estudi i treball autònom individual	Lectures i comentaris	Destinats a contextualitzar de forma adient els continguts reflectits en els distints tipus de materials que s'aniran facilitant en el decurs dels seminaris i tallers.	25
Estudi i treball autònom en grup	Recerca d'informació i elaboració d'esquemes	Aquesta tasca va encaminada a preparar els debats i els seminaris de grups mitjans.	25
Estudi i treball autònom individual o en grup	Lectura de textos breus en anglès	Per tal d'avançar en la comunicació escrita en anglès es facilitaran documents amb l'objectiu que els estudiants facin una breu ressenya dels mateixos o bé n'extreguin termes en anglès relacionats amb la matèria.	3

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

L'avaluació serà continuada, la qual cosa significa que en el decurs del desenvolupament de l'assignatura s'aniran proposant tasques que comptaran un 50% sobre la qualificació total i, en acabar el semestre, es farà un examen escrit que comptarà el restant 50%. L'examen escrit es puntuarà sobre 5 i, **per tal que la nota sigui sumada a l'obtinguda de les activitats, serà necessari obtenir, com a mínim, un 2.5**. En el cas que els estudiants no superin l'assignatura durant el període d'avaluació contínua, durant el període d'avaluació complementària podran recuperar aquelles activitats (amb l'excepció de la prova d'avaluació final) que figuren a la guia com a recuperables. Mentre que durant el període d'avaluació extraordinària només tindran l'opció de recuperar l'examen escrit. Cal no perdre de vista que el percentage de les activitats no recuperables durant els períodes complementari i extraordinari és d'un 20% sobre el total.

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

Seminaris i tallers

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Proves orals (no recuperable)
Descripció	Exposicions breus de temes prèviament proposats pel professor i sobre els quals els estudiants primer s'hauran de documentar i, en el decurs del debat, defensar els seus respectius punts de vista d'acord amb les fonts consultades. Es fomentarà la realització en grup d'aquesta activitat.
Criteris d'avaluació	Es valorarà la participació activa dels alumnes i l'adequada preparació prèvia dels temes a tractar

Percentatge de la qualificació final: 5%

Tutories de tipus presencial o per correu electrònic

Modalitat	Tutories ECTS
Tècnica	Tècniques d'observació (no recuperable)
Descripció	Destinades a resoldre dubtes de tipus individual relacionats amb els continguts teòrics de l'assignatura o amb l'elaboració dels distints guions que els estudiants hauran d'anar realitzant sobre temes prèviament proposats.
Criteris d'avaluació	Les preguntes i dubtes puntuals que puguin sorgir en el moment de les explicacions a classe, s'han de plantejarà la mateixa classe. Les tutories, en canvi, hauran d'esser convenientment preparades pels alumnes amb una adequada documentació dels dubtes i qüestions a aclarir.

Percentatge de la qualificació final: 5%

Debats prèviament preparats

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Tècniques d'observació (no recuperable)
Descripció	L'objectiu és que els alumnes es coordinin en equip i adquireixin habilitats comunicatives per expressar-se en públic.
Criteris d'avaluació	Es valorarà l'expressió oral i la preparació prèvia dels argumentaris.

Percentatge de la qualificació final: 5%

Prova final

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves objectives (recuperable)
Descripció	Avaluar tots els coneixements adquirits en el decurs de l'assignatura.
Criteris d'avaluació	La prova final inclou tot el temari. El caràcter de l'assignatura exigeix una correcta comprensió de fenòmens diferents i cronològicament separats per tal d'establir pautes de relació directa o indirecta, per tant tots els temes es relacionen i no es convé la seva segregació en compartiments separables.

Percentatge de la qualificació final: 50%

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

Treballs i comentaris

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	Resposta de qüestionaris prèviament elaborats pel professor sobre els audiovisuals i altre material gràfic o textual treballat a classe.
Criteris d'avaluació	La redacció d'un o més treballs escrits, individualment o en petit grup, es valorarà tenint en compte: la recerca de fonts documentals, l'estructura del treball en funció del tema a exposar, l'absència de plagi o còpia, la correcta redacció i la presentació segons les normes habituals dels treballs acadèmics.

Percentatge de la qualificació final: 30%

Lectura de textos breus en anglès

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Proves de resposta breu (recuperable)
Descripció	Per tal d'avançar en la comunicació escrita en anglès es facilitaran documents amb l'objectiu que els estudiants facin una breu ressenya dels mateixos o bé n'extreguin termes en anglès relacionats amb la matèria.
Criteris d'avaluació	Es valorarà la incorporació de bibliografia en diferents idiomes i la seva adequada referència tant en exposicions orals com en treballs escrits

Percentatge de la qualificació final: 5%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Aquest apartat conté bibliografia bàsica (fonamentalment manuals de caire general) i bibliografia complementària (referida a alguns punts concrets del temari). No obstant, a mesura que s'avanci en l'exposició del programa es recomenarà més bibliografia específica i altres fonts complementàries.

Bibliografia bàsica

- ALLEN, R.C. 2013, *Historia Económica Mundial: una breve introducción*. Madrid, Alianza Editorial
- ÁLVAREZ ARZA, M. J. 2001, *Historia Económica de la Empresa*. Guía didáctica. Madrid: UNED
- COMÍN, F. y DÍAZ FUENTES, D. 2004, *La empresa pública en Europa: una perspectiva histórica*, Madrid, Síntesis
- COMÍN, F. y MARTÍN ACEÑA, P. (eds.) 1996, *La empresa en la historia de España*, Madrid, Civitas
- GARCÍA RUIZ, J. L. (coord.) 1998, *Historia de la empresa mundial y de España*, Madrid, Síntesis
- GARCÍA RUIZ, J. L. 1994, *Historia económica de la empresa moderna*, Madrid, Istmo
- GARCÍA RUIZ, J. L. 2003, *Grandes creadores en la historia del management*. Barcelona, Ariel
- GARCÍA RUIZ, J. L. ; MANERA, C. (dirs.) 2006, *Historia empresarial de España: un enfoque regional en profundidad*. Madrid : Lid
- ERRO, C. (dir.), 2003, *Historia empresarial: pasado, presente y retos de futuro*. Barcelona, Ariel
- MARTÍN, V. (coord.), 2012, *Historia de la Empresa, Madrid, Pirámide.***
- MICKLETHWAIT, J. y WOOLDRIDGE, A. 2003, *La empresa. Historia de una idea revolucionaria*, Mondadori
- PALAFIX, J. (ed.), 2014. *Los tiempos cambian. Historia de la economía, València, Tirant Humanidades***
- TELLO ARAGAY, E. (coord.) 2014, *Com hem arribat fins aquí Una introducció a la història econòmica global*, Materials docents de la Universitat Oberta de Catalunya. Barcelona.
- VALDALISO, J. M. / LÓPEZ GARCÍA, S. 2000, *Historia económica de la empresa, Barcelona, Crítica***

Any acadèmic	2017-18
Assignatura	21203 - Història Econòmica de l'Empresa
Grup	Grup 68, 1S, Menorca, GADE
Guia docent	H
Idioma	Català

Bibliografia complementària

- CHANDLER, A. 1996, *Escala y diversificación. La dinámica del capitalismo industrial*, Zaragoza, Prensas Universitarias
- CHANDLER, A. 1988, *La mano visible. La revolución en la dirección de empresa norteamericana*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social
- HERNÁNDEZ ANDREU, J. y GARCÍA RUIZ, J. L. (comp.) 1994, *Lecturas de historia empresarial*, Madrid, Cívitas
- LANGLOIS, R. N. y ROBERTSON, P. L. 1999, *Empresas, mercados y cambio económico. Una teoría dinámica de las instituciones empresariales*, Barcelona, Proyecto A
- MALUQUER DE MOTES, J. 2014, *La economía española en perspectiva histórica*, Barcelona, Pasado & Presente.
- NUÑEZ, G. y SEGRETO, L. (eds.) 1994, *Introducción a la Historia de la empresa en España*, Madrid, Abacus
- PÉREZ, C. 2005. Revoluciones tecnológicas y capital financiero. La dinámica de las grandes burbujas financieras y las épocas de bonanza . México, siglo XXI
- PIORE, M. J. y SABEL, CH. F. 1990, *La segunda ruptura industrial*, Madrid, Alianza
- SALAS, V. 1993, 'La empresa en el análisis económico', *Papeles de Economía Española*, nº 57, p. 126-148
- TEICHOVA, A., LÉVY-LEBOYER, M. y NUSSBAUM, H. 1990, *Empresas multinacionales, finanzas, mercados y gobiernos en el siglo XX*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social

Altres recursos

En la pàgina de l'assignatura a Campus extens de la UIB es poden trobar diferents recursos bibliogràfics, documentals i audiovisuals que s'actualitzen regularment per ampliar i complementar els diferents punts del temari.

